

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Auctoris sententia. Memb. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

mam constitutum, praetelligi generationi actiuae. In hac eadem sententia videtur fuisse Caietanus art. 4. sequenti, ubi distinguit relationem (paternitatem, v. g.) vt exercet actum referendi ad Filium, vt est forma constitutiua Patris in esse hypostatico ac relatiuo Patris. Priori modo appellat eam relationem vt exercitam, hoc est, vt exercet actum referendi ad Filium: posteriori vero, relationem, vt conceptam, & vt formam hypostaticam constitutiua Patris in esse relatiuo Patris, non vt exercito comparatione Filij, sed vt conceptu in se. Hoc autem posteriori modo dicit, antecedere generationem actiua, constitueretque suppositum relatiuum Patris: priori vero modo subsequi, nostro intelligendi more, generationem actiua, neque eo modo spectatam constituitur suppositum Patris, quin potius supponere illud constitutum per aliquid prius, nempe per se ipsam illo alio modo spectatam.

Hæc sententia non videtur probabilis. Primò, quia de essentia relatiui, pura Patris, est referri ad correlatiuum, vt ex definitione secunda relatiuorum est manifestum: definitur namque ab Aristotele esse id cui hoc ipsum est esse, id est, essentia, ad aliud se habere: ergo non prius Pater constituitur per paternitatem in esse relatiuo Patris, quam per eam respiciat Filium, quippe cum nihil denudari possit ab eo, quod est de ipsius essentia: imò verò non est aliud paternitatem constituitur Patrem in esse Patris, quam constituitur eum in esse respicientis Filium: quo fit, vt suppositum Patris secundum esse relatiuum Patris, nostro etiam intelligendi more, non antecedar se ipsum in esse actu respicientis Filium, exercitæve respectum ad Filium. Id quod vel ex eo potest confirmari, quòd relatiua sunt simul cognitione. Secundò, non placet eadem sententia, quia non euadit difficultatem quam fugere intendit: esse namque relatiuum Patris, non solum vt terminatur ad Filium, sed etiam vt est in se effectus formalis paternitatis, tribuens illi formaliter vt sit Pater consequitur generationem actiua tamquam rationem fundandi, vt patet in humanis: ergo vana est illa distinctio, videlicet, quòd si paternitas, in esse formali paternitatis, spectetur vno modo, antecedar generationem actiua: si verò spectetur alio modo, eam non antecedar, sed sequatur. Et quòd si suppositum Patris secundum esse formale Patris spectetur vno modo, antecedar generationem actiua, si verò spectetur alio modo, eam non antecedar, sed consequatur.

Ferrariensis 4. contra gentes c. 16. & Capreol. in 1. dist. 26. q. 1. in hanc sententiam loquuntur. *Paternitas duobus modis potest spectari. Vno, vt paternitas, est apprehensa hoc conceptu relatiuo paternitas: altero, vt est hæc substantia incommunicabilis, nempe proprietas substantialis complens primum suppositum adorandissime Trinitatis in esse huius substantie indiuidue seu incommunicabilis. Quæ quidem duplex consideratio solum est ex parte intellectus apprehendentis: vnã & eandem rationem formalem alio, atque alio modo: non verò ex parte rei apprehense: sicut enim quia paternitas creatæ, & est hæc numero paternitas, & hoc numero accidens, quæ duo ex natura rei idem prorsus sunt, apprehendens potest hoc conceptu relatiuo, hæc paternitas, & hoc conceptu confuso quasi absoluto, hoc accidens, vt quaest. 29. art. 1. explicatum est, ita paternitas diuina, cum sit hæc numero paternitas: & hæc numero substantia incommunicabilis (sumpta substantia non pro essentia absoluta, sed vt distinguitur contra accidens) quæ duo ex natura rei idem prorsus sunt, apprehendens potest, tum conceptu hoc relatiuo, hæc paternitas, tum etiam conceptu*
Molina in D. Thom.

A in hoc absoluto, modum de absoluti habente, hæc substantia incommunicabilis, vt ibidem explicatum est.

His ita constitutis, dicunt prædicti autores, personas diuinas non constitui ex natura rei, sed nostro intelligendi more. Præterea generationem actiua & paternitatem esse idem prorsus ex natura rei, neque vnum esse prius altero: aramen nostro intelligendi more, quo diuina iuxta modum rerum creatarum apprehendimus, paternitatem, conceptu absoluto apprehensam, quatenus est hæc incommunicabilis substantia complens vltimò suppositum substantiale: suppositumque Patris conceptu etiam absoluto apprehensum in ratione huius hypostasis, substantiæve incommunicabilis præcedere iuxta nostrum intelligendi modum, tum generationem actiua, tum personam Filij: eandem verò paternitatem, conceptu relatiuo apprehensam, suppositumque Patris simili notitia perceptum, subsequi nostro intelligendi more generationem actiua, tamquam rationem fundandi, quam paternitas, estque relatiuum Patris consequitur: Patrem verò & Filium, si relatiuis conceptibus apprehendantur, esse simul natura & cognitione, eò quòd sint duo correlatiua. Itaque voluè proprietates personales, quæ in se sunt relatiua, apprehensas, non conceptu relatiuo, sed absoluto iuxta sensum explicatum, esse quæ nostro intelligendi more constituunt supposita diuina, vt paternitatem, apprehensam quatenus est hæc proprietatis substantialis, constituitur primum suppositum gloriosissime Trinitatis, quatenus est hæc hypostasis, seu substantia incommunicabilis, ac tam paternitatem, quam suppositum conceptibus absolutis ita apprehensa, nostro intelligendi more antecedere generationem, suppositumque Filij. Atque hoc censent intendisse, voluisseque D. Thomam art. 4. sequenti.

MEMBRVM III.

Autoris sententia.

*S*I rectè res expendatur, quiuis facile intelliget, sententias duobus præcedentibus membris relatas inde habuisse ortum, quòd ex paternitate, generatione, & supposito creato, à quo generatio emanat, earum autores meriti voluerunt paternitatem, generationem, & suppositum Patris æterni, ita scilicet, vt sicut in rebus creatis suppositum, à quo emanat generatio, antecedit generationem ipsam, & generatio paternitatem tamquam ratio fundandi, quæ eo ipso esse debet paternitate prior: sic quoque in diuinis, nostro saltem intelligendi more cum fundamento in re, primum suppositum augustissime Trinitatis antecedar generationem, & generatio paternitatem. Eaque ratione quidam eorum, difficultissimum (vt re vera est) arbitantes, dari aliquid posituum, quòd paternitatem & generationem antecedar, constituatque primum suppositum sanctissime Trinitatis, & non sit quippiam absolutum, satis periculosè diuinas personas per absoluta constitui asseruerunt. Alij per generationem, aliòque actus notionales easdem personas constitui voluerunt, ea ratione ducti, quòd notionales actus antecedar relationes, sufficientesque sint ad contrahendam essentiam ad incommunicabile esse diuini suppositi. Alij denique, vt ex relationibus originis potius, quam ex actibus notionalibus, diuinas personas constitui asseruerunt, ad quasdam metaphysicas, atque vt mihi quidem videtur, obscuras admodum diuinarum relationum considerationes confluxerunt. Ac secundum vnam

Vnde ortum habuerunt re late sententia.

volunt relationes, nostro intelligendi more cum fundamento in re, antecedere actus notionales, secundum aliam verò eos subsequi, ut ea ratione defendant, tum diuinas personas constitui ex relationibus secundum unam earum considerationem, tum etiam eandem relationem secundum aliam considerationem subsequi, supponereque actus notionales, suppositaque ipsa iam constituta.

Ex dictis verò quæst. 27. art. 3. disput. 4. satis, ni fallimur, est manifestum, longè aliter rem se habere in diuinis, ac in humanis, quod ad fundamentum attinet, vnde omnes illæ opiniones ortum habuerunt. In primis namque, ut ex dictis ibidem patet, non sicut in humanis generatio actiua est actio, & generatio passiuæ est passio, ita res habet in diuinis. Sed generatio actiua est verus respectus eius, à quo alius per intellectum, præsupponens intelligere essentia præconcepta ante omnem personam ac relationem, ut virtute continet relationes omnes personales, tamquam earum fons & origo, & generatio passiuæ est verus respectus eius, qui ab alio per intellectum. Vtraque autem non aliud habet fundamentum, aut rationem fundandi, quam essentiam, nostro intelligendi more cum fundamento in re, intelligentem se ipsam in illo priori, & in se ipsa cetera omnia scientia naturali, & intellectioem ipsam. Ut enim ibidem explicatum est, essentia intelligente eo modo se ipsam, quasi resultat eo ipso à parte illius, respectus ille, à quo alius per intellectum, qui in essentia se comprehendente fundatur, intellectioemque comprehensiuam supponit: in eoque respectu præsupposita notitia illa essentiali, posita est ratio generationis actiuæ, eaque ratione generatio actiua in recto dicit solum respectum illum, in obliquo verò intellectioem, quam supponit, à qua pender, & à qua tanquam à radice habet, quod sit generatio, & non spiratio actiua, aut quibus alius

Generatio & ceteri actus notionales in diuinis quid.

Persona patris quomodo constituitur.

Quomodo item persona filij.

A Trinitatis, Verbum æternum, Sapiencia genita, speculum, & figura substantiæ Patris. Cùm verò ad rationem Verbi, Sapienciæ genitæ, speculi & figuræ substantiæ Patris, similitudo cum Patre, quoad illius substantiam, distinctioque ab eo necessaria sit: primum habet secundum suppositum gloriosissimæ Trinitatis ab intelligere essentiali, quod, quatenus Filius procedit per intellectum, vi suæ productionis peculiari quadam ratione vnà cum essentia, cæterisque attributis à primo supposito illi communicatur: secundum verò habet à respectu illo eius, qui ab alio per intellectum, ut in superioribus saepe explicari est. Generatio ergo passiuæ non est aliud, quam respectus ille eius, qui ab alio per intellectum, in recto dicens respectum illum, & in obliquo intellectioem essentiali essentia, quam præsupponit, à qua pedit, quæque à primo supposito intelligente, per essentiam quodam modo tanquam principium, quo remotum, & per intellectum, tanquam per principium proximum, communicatur secundo supposito, & à qua, tanquam à radice, respectus ille habet, quod sit generatio passiuæ potius quam alius diuinus respectus.

Generatio passiuæ quid.

Ex dictis intelliges, neque essentiam intelligentem in illo priori, antequam relationes explicare quasi resultare intelligantur, producere, nec intelligere produci: sed primum augustissimæ Trinitatis suppositum, quod, veluti resultatioe relationis in essentia, ex ipsa, & relatione constituitur, per essentiam sibi propriam, id est, à nullo alio sibi communicatam, & per intellectum, producere, generareve intelligendo secundum suppositum diuinissimæ Trinitatis, eoque generatione communicare illi peculiari quadam ratione intelligere, & cum eo essentiam & cetera attributa verò actiuam generationem, seu productionem, non esse aliud, quam respectum eius à quo alius per intellectum, supponens intelligere essentiali, tamquam rationem fundandi, in essentiaque diuina tanquam in fundamento fundarum: & passiuam generationem seu productionem non esse aliud, quam respectum eius, qui ab alio per intellectum, idem intelligere supponens, eique tanquam proprio & immediato fundamento se coniungens: duobus illa supposita per huiusmodi respectus, vnà cum essentia cæterisque attributis, constituitur, atque abinuicem realiter distinguitur.

Quod de actiuæ & passiuæ generatione dictum est, dici quoque similiter debet de actiuæ & passiuæ spiratione. Videlicet, neutram esse mutationem, sed utramque esse respectum, veramque relationem: spirationem quidem actiuam, eius à quo alius per voluntatem: spirationem verò passiuam, eius qui ab alio per voluntatem. Vtramque etiam non aliud habere fundamentum, aut rationem fundandi, quam essentiam diligentem dilectione naturali, nostro intelligendi more cum fundamento in re, prius quam eiusmodi respectus quasi resultare intelligantur, & dilectionem ipsam.

Spiratio actiuæ & passiuæ quid.

Cùm verò prius, iuxta nostrum modum intelligendi cum fundamento in re, sit essentiam intelligere se ipsam intellectu naturali, quam eandem diligere dilectione naturali, eò quod nihil, etiam in Deo, sit volitum, quin præcognitum: cumque essentia intelligente notitia naturali modo supra explicato, quasi resultent habitudines illæ ex parte essentia & intellectioem, eius à quo alius per intellectum, & qui ab alio per intellectum, per quas constituuntur & distinguuntur abinuicem primum & secundum suppositum sanctissimæ Trinitatis: profectò prius nostro intelligendi more cum fundamento in re, sunt primum & secundum

Spiratio actiuæ & passiuæ quid.

MOLLIS
INDIA
D. V.

suppositum gloriolissimae Trinitatis constituta duabus illis habitudinibus, quam essentia diligit, atque adeo quam prima & secunda persona omnipotentissima Trinitatis, quas essentia iam constituerat, per eam tanquam per principium quo, quodammodo remotum, & per voluntatem tanquam per principium proximum amore mutuo se complectantur. Vnde etiam efficitur, ut in illo priori antequam essentia diligit, ac primum & secundum suppositum per eam ament, secundum suppositum vna cum intelligere essentiali acceperit essentiam, intellectum, & voluntatem cum eadem illa fecunditate, cum qua in primo supposito sunt principia producendi Spiritum sanctum, atque adeo sit, ut in illo priori, vna cum prima persona, sit vnum principium producere valens Spiritum sanctum. Patre ergo & Filio se mutuo diligentibus, & essentiam communem ac Spiritum sanctum in ea, & per eam cognitum a parte essentiae, quasi resultat respectus eius, a quo alius per voluntatem, ex quo & essentia constituitur ratio spiratoris, quae communis est Patri & Filio, ab eisque minime distincta. Ex parte vero dilectionis, seu amoris essentialis, qui sic diligendo communicatur peculiariter tertio supposito sacrosanctae Trinitatis, & cum eo essentia, ceteraque attributa, resultat respectus eius, qui ab alio per voluntatem, per quem, vna cum amore, essentia, ceterisque attributis ita communicatis, constituitur tertium suppositum diligendissimae Trinitatis, distinguiturque ab spiratore, cui relativi opponitur, atque adeo a Patre & Filio, quibus ratio spirantis nostro intelligendi more superuenit. Haec omnia fuitis quaest. 27. artic. 3. disput. 4. explicata sunt, necesse autem fuit summam ea hoc loco repetere, ut melius constitutio diuinarum personarum intelligeretur.

Persona Spiritus sancti quomodo constituitur.

Generatio actiua & passiuas relationes sunt in Deo.

Quod vero generatio, tam actiua, quam passiuas, spiratio item, tam actiua, quam passiuas, relationes quaedam sunt, non vero aliquod absolutum, ut asseruimus saepe, praeterquam quod id communis est ferè Scholasticorum, Patrumque sententia, probari potest. Primum, quia sunt verae productiones actiuae vel passivae, per quas emanat res realiter distincta a producente, idque absque vlla omnino mutatione, vicissitudinisve obumbratione, ut est de fide: sed productio, tam actiua, quam passiuas, ubi nullus interuenit motus, nullaque interuenit mutatio, non est aliud, quam habitudo, meritiueque respectus eius, a quo alius, & qui ab alio: ergo in Deo generatio actiua & passiuas, spiratio item actiua & passiuas, non aliud sunt, quam respectus, meritiueque relationes. Atque hoc ipsum propter hanc rationem affirmat D. Thomas quaest. 4. t. sequenti articulo primo, in responsione ad secundum & tertium. Secundò, generatio actiua & passiuas, spiratio item actiua & passiuas, distinguuntur in diuinis realiter inter se: spiratio vero passiuas distinguitur etiam realiter a generatione tam actiua quam passiuas, ut Catholice omnes cõstitentur, inuolataque fide negari nequit: sed in diuinis omnia sunt vnum, inter quae nõ cernitur relatiua oppositio: ergo generatio actiua & passiuas, spiratio item actiua & passiuas opponuntur inter se relatiue, atque adeo formaliter non aliud sunt, quam merae relationes.

Generatio actiua & paternitas, generatio passiuas & filiatio, quo pacto in diuinis distinguantur.

His addendum est, nec paternitatem a generatione actiua, nec filiationem a generatione passiuas, vilo modo ex natura rei distingui, tã realiter quam formaliter, siue actu, siue virtute, quin potius paternitatem & generationem actiuam esse idem ex natura rei omnibus modis, solumque distingui penes intellectum concipientem idem omnino ex natura

A rei, modo vt actionem, modo vt relationem, ex distinctione, quam relatio, & vera productio, seu vera actio, habent in rebus creatis: quare solum distinctione ratione ratiocinante, non vero ratione ratiocinata, nullumque proinde est fundamentum in re talis distinctionis. Quod idem haud secus dicendum est, de filiatione & natiuitate, seu generatione passiuas, & de spiratione actiua & passiuas, siue concipiantur instar actionum & passionum, siue instar relationum, vt re vera sunt. Ita affirmant Scotus in 2. dist. 28. q. 3. & Durandus dist. 26. q. 1. prope finem, consentientesque, ni fallor, communis sententia Scholasticorum. Idem asseruerant Patres, vt ex testimoniis eorum, quae referemus erit manifestum. Potestque probari, quoniam cum probatum sit generationem actiuam & passiuam, spirationem item actiuam & passiuam, meras esse relationes, vtique si a paternitate & filiatione, duabusque aliis relationibus diuinis distinguerentur ex natura rei, etiam si distinctio solum esset virtute, concedendum esset, in Deo esse octo rationes formales relationum, esseque proinde octo relationes reales, quod neque cum communi Scholasticorum sententia, neque cum Patribus & Conciliis consentit. Consecutio probatur, quia ad pluralitatem relationum, numerumque earum, satis est numerus rationum formalium, quae virtute inter se distinguantur. Ex communi namque Doctorum sententia, quatuor sunt relationes reales in Deo, cum tamen spiratio actiua, quae vna est earum, solum virtute distinguatur a paternitate & filiatione, nec cum tribus aliis relationibus efficiat quaternarium numerum rerum realiter, aut formaliter inter se distinctarum, sed ternarium, solumque sit quaternarius relationum virtute saltem inter se distinctarum. Secundò, quoniam paternitas non est aliud in diuinis, quam substantialis quaedam habitudo eius, a quo alius per intellectum, qui eo ipso est ab illo per generationem: & filiatio non est aliud, quam substantialis quaedam alia habitudo eius, qui ab alio per intellectum ac generationem: sicut etiam in humanis paternitas est habitudo, accidentaria tamen, eius a quo alius per generationem; & filiatio accidentaria habitudo eius, qui ab alio similiter per generationem: sed in diuinis generatio, vt explicatum est, non est aliud, quam habitudo eius a quo alius per intellectum, & natiuitas non est aliud, quam habitudo eius, qui ab alio per intellectum: ergo in diuinis paternitas & generatio, filiatio & natiuitas, idem omnino sunt ex natura rei, etiam virtute.

Ex dictis licet colligere quae sequuntur. Primum est, non quemadmodum in humanis, paternitas & filiatio fundantur in generatione actiua & passiuas, tanquam in ratione fundandi, quam consequuntur, eamque ob id praesupponunt, ita rem habere in diuinis: sed paternitatem & generationem, filiationem & natiuitatem, esse idem prorsus, vt Scotus & Durandus locis citatis affirmant, neque vnam praesupponi ab alia. Si quod autem in diuinis constitutum sit fundamentum generationis actiuae & paternitatis, illud esse essentiam diuinam praconceptam ante omnem relationem: rationem vero fundandi esse intellectionem essentialem, qua naturaliter seipsam, & cetera omnia in se intelligit: natiuitatis vero ac filiationis fundamentum esse intelligere essentialem, quod peculiari ratione per generationem communicatur Filio, & in eo, ac cum eo essentia, & cetera attributa. Spirationis fundamentum esse denique actiuae essentiam praconceptam ante omnem dilectionem: rationem vero fundandi esse dilectio

Paternitas & filiatio in diuinis nec consequuntur, nec habent tanquam rationem fundandi generationem actiuam & passiuam vt in humanis.

dilectionem illam mutua qua per essentiam ac voluntatem Pater & Filius seiplos, essentiam ac Spiritum sanctum diligunt. Passivæ verò spirationis fundamentum proximum dixerim amorem essentialem, qui peculiari quadam ratione à Patre, & Filio Spiritui sancto, dum per voluntatem producit, communicatur.

Paternitas & generatio, item filio & natiuitas in diuinis vò presupponit supposita Patris sicut in humanis, sed illud constituant.

Secundum est, non sicut in humanis generatio, tamquam vera actio, presupponit suppositum, à quo emanet, & paternitas ac filio generationem tamquam rationem fundandis; ex qua resultant: ita rem habere in diuinis: quin potius generationem, tam actiuam quàm passiuam, seu (quod idem est) paternitatem & filiationem, secundum esse relationum paternitatis & filiationis, vna cum essentia, & cæteris attributis absolutis, constituitur, ac distinguere supposita Patris & Filij, quod hoc loco in responsione ad quintum appellat D. Thomas *ferre secum distinctionem suppositorum*, & artic. 3. sequente appellat *ferre secum supposita*. Tantumdemque dicendum est de spiratione passiva.

Persona diuina promiscuè dici possunt constitutionibus, & originibus.

Tertium est, pronaliquid dici posse personas constituit & distinguit abinuenit relationibus originis, aut actibus notionalibus, originibus ipsi: quandoquidem idem omnino sunt in re formaliter ac virtute, eodemque modo ab essentia & attributis absolutis distinguuntur in esse substantiæ relatione incommunicabilis, ab aliis diuinis suppositis distinctæ. Quia tamen supposita diuina frequentius, tam in Scripturis, quàm à Patribus, significari consueverunt nominibus Patris, Filij & Spiritus sancti, quàm nominibus genitoris, geniti, siue nati: frequentius quoque dici consueverunt constitui relationibus originis, quæ abstracta sunt illorum priorum nomen, quàm actibus notionalibus, quæ sunt abstracta posteriorum nomen, ac accommodatiusque constituta diuinorum suppositorum significantur nominibus relationum, prout supposita ipsa nominibus Patris & Filij significantur, quàm nominibus actuum notionalium. Quamuis, quia etiam significantur nominibus, genitoris, & geniti, sæpe à Patribus constitui dicantur actibus notionalibus. Nam in primis Augustinus. 7. de Trinitate, cap. 6. & 7. pro eodem reputat genitum & Filium, genitorem & Patrem, atque adeo filiationem & natiuitatem, paternitatem & generationem actiuam. Et de fide ad Petrum Fulgentius: *Quia aliud, inquit, est genuisse, quàm natum esse, aliudque est procedere, quàm cernisse, vel natum esse: manifestum est, quoniam aliud est Pater, aliud Filius, aliud Spiritus sanctus.* Vbi per actus rationales distinguit personas, pro eodemque relationes originis & originis ipsas reputat. Iustinus Martyr in expositione fidei Catholica aperte docet actibus notionalibus constitui, ac distingui personas. Idem docet Damascenus & Ambrosius testimoniis ad calcem membri primi relationis. Hilarius 4. de Trinitate à D. Thoma articulo sequenti in argumento, *sed contra* citatus, *Nihil, inquit, habet Filius, nisi natum, natiuitate autem est Filius.* Anselmus etiam in lib. de process. Spiritus sancti, cap. 1. affirmat, *Patrem & Filium originibus distingui abinuenit*, pro eodem reputans originis & relationes. Magister præterea in 1. dist. 26. asseruit, *proprietates personales esse generationem, natiuitatem, & processionem, quæ aliis, inquit, vocabulis paternitas, & filio nuncupantur.* Idem, si rem obserues reperies sæpe ita apud hos, quàm apud alios Patres.

In Deo præter essentiam & attributa

Quartum est. In Deo optimo maximo, præter essentiam & attributa absoluta in ea inclusa, nullam

aliam rationem formalem ex natura rei, etiam virtute, à reliquis distinctam reperiri, præter quatuor rationes formales relationum: quæ modò his, modò aliis nominibus significantur, prout à nobis infat rerum creaturarum concipiuntur, distinctione solum existente in mente concipienti, sine fundamento distinctionis in re concepta. Atque ita planè sentiant Concilia & Patres, apud quos idem omnino sunt relationes diuinae, & actus notionales.

MEMBRUM IV.

Argumenta aliorum diluuntur.

Ad primam Scoti argum.

Superest respondeamus ad argumenta, quæ membris præcedentibus proposita sunt. Ad primum ergo Scoti responderet Bartholomæus Torres hoc loco, duo esse nomina relatiua propria Filio Dei, vnum nomen, *Filij*, alterum nomen, *Verbi*. Atque hoc secundum fuisse magis occultum in veteri Testamento, de eoque inquirere sapientem eo loco tamquam de occulto, quod postea per Ioannem apertissimè manifestatum est in nouo Testamento, dum dixit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et infra: *Et Verbum caro factum est.* Caietanus verò hoc loco responderet, *Filium duobus modis posse nominari, sicut & concipi, vno modo nomine exprimente quid est, significante Verbum, sicut est in se, atque hoc modo, inquit, sicut generatio filij est ineffabilis, iuxta illud Iai. 53. Generationem eius, quis enarrabit: ita quoque Filius est ineffabilis, nomenque eius est occultum. Imò verò nomen etiam Dei significans & exprimens Deum sicut est in se, delectus, iuxta illud: *Cur quæris nomen meum, quod est mirabile?* Atque de hoc nomine inquisiuisse eo loco Sapientem. *Alio modo, inquit Caietanus, posse nominari Filium nomine significante ipsum, non sicut est in se, sed ut nomina à nobis imposta significare eum possunt, nec de hoc nomine locutum eo loco sapientem, sed interrogazione ipsa nomen expressisse.**

Ad secundam

Ad secundum dicendum est, maiorem esse veram, quando relationes sunt accidentia: non verò quando sunt substantiæ, constituntque supposita, vt de relationibus diuinis explicatum est.

Ad tertiam

Ad tertium confirmati ratione responderetur: admittenda enim est maior, si sermo sit de relationibus, quæ sunt accidentia: non verò de iis, quæ sunt substantiæ, & quæ distinguunt constituntque supposita, quales sunt relationes diuinae.

Ad quartam

Ad quartum dicendum est, maiorem esse veram, quando vnum suppositum est ab alio per actionem ac mutationem intermedium: non verò quando, vnum suppositum esse ab alio, non aliud importat, quàm respectum eius, à quo aliud, ex parte vnius suppositi, & ex parte alterius, respectum eius, qui ab alio, iuxta modum præcedente membro explicatum.

Ad quintam

Ad quintum dicendum est, antecedens esse verum, quando generatio est mutatio: non verò, quando est respectus eius, à quo aliud per intellectum, vt est generatio diuina: tunc enim generatio terminatur ad suppositum quod vltimò constituitur ex proprietate relatiua vna cum essentia absoluta. Ad primam verò probationem dicendum est, ad relationem non esse per se mutationem, neque relationem produci per se per mutationem: quo pacto intelligendus est Aristoteles eo loco: nullum tamen esse absurdum si esse Filij, quod ita est quippiam relatiuum, vt includat absolutum, per se primo producat in diuinis, vbi productio non est actio, sed